

Svar på skriftligt spörsmål om att göra vårdarvode för närståendevård till prioriterad inkomst

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 371/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Inka Hopsu /gröna m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att göra vårdarvode för närståendevård till prioriterad inkomst i alla centrala sociala förmåner, såsom allmänt stöd och utkomststöd,

hur ämnar regeringen trygga närståendevårdarnas utkomst i en situation där flera av regeringens nedskärningar i den sociala tryggheten, såsom slopandet av utkomststödet för värvsinkomstavdrag och den snäva inkomstprövningen av allmänt stöd, försämrar den ekonomiska situationen för i synnerhet närståendevårdare i arbetsför ålder och

hur ämnar regeringen säkerställa att närståendevården erkänns som en viktig och kostnadseffektiv del av social- och hälsovårdssystemet?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Värdet av närståendevård blir allt större i ett samhälle som åldras, och regeringen ser närståendevården som en värdefull del av välfärdssamhället i Finland. Statsminister Petteri Orpos regeringsprogram innehåller flera skrivningar om utvecklingen av närståendevården och stödet till närståendevårdarna.

Stödet för närståendevård är det viktigaste sättet att trygga närståendevårdarnas utkomst. Stödet för närståendevård är en anslagsbunden socialservice som ingår i välfärdsområdets organiseringsansvar. I lagen om stöd för närståendevård (937/2005) finns bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av stödet. Välfärdsområdena fastställer mera noggranna kriterier inom de gränser som lagen tillåter. Stödet för närståendevård är en helhet som utgörs av de tjänster som erbjuds den vårdbehövande och det vårdarvode, den ledighet och de tjänster som stöder närståendevården som tilldelas vårdaren. Vårdarvode i stödet för närståendevård är i regel avsett som ersättning för närståendevårdarens vårduppgift. Enligt 5 § i lagen om stöd för närståendevård bestäms det vårdarvode som betalas till närståendevårdaren enligt hur bindande och krävande vården är. När vårdarvode bestäms kan familjens inkomster eller förmögenhet inte användas som grund.

Utkomststödet är till sin karaktär en form av ekonomiskt stöd som beviljas i sista hand och som grundar sig på att personen och familjen inte har tillräckliga inkomster för att dra försorg om sitt uppehälle. Bestämmelser om de inkomster som ska beaktas i utkomststödet finns i 11 § i lagen om utkomststöd (1412/1997). I regel beaktas ifrågavarande persons och familjemedlemmarnas disponibla inkomster när stödet beviljas. Det finns endast några få undantag till denna huvudregel, vilka föreskrivs i 2 mom. I 3 mom. föreskrivs om det s.k. förvärvsinkomstavdraget på 150 euro från förvärvsinkomster. I regeringens proposition RP 116/2025 till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomststöd, 64 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården och 10 § i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte föreslås det att denna paragraf ändras så att tidigare prioriterad inkomst av ringa förvärvsinkomster och understöd samt förvärvsinkomstavdraget på 150 euro slopas för myndiga stödtagare. Närståendevårdare berörs i synnerhet av förslaget att slopa förvärvsinkomstavdraget, eftersom vårdarvode för närståendevård i fortsättningen beaktas till fullt belopp i bedömningen av rätten till utkomststöd. I samband med regeringens proposition gjordes bedömningen att det enligt tvärsnittsstatistiken för november 2024 fanns sammanlagt 680 närståendevårdare som fick utkomststöd, vilket var 0,5 procent av dem som fick utkomststöd den månaden. Att göra arvode till prioriterad inkomst i sin helhet skulle innebära en betydande förändring av utkomststödet karaktär som stöd i sista hand. Det skulle också öka utgifterna för utkomststödet och allt fler mottagare av stöd för närståendevård skulle också få utkomststöd.

I regeringens proposition RP 112/2025 till riksdagen med förslag till lagstiftning om allmänt stöd föreslås det att det stiftas en lag om allmänt stöd. Allmänt stöd är ett stöd för att trygga den grundläggande försörjningen vid arbetslöshet. En förutsättning för att få allmänt stöd är ett behov av ekonomiskt stöd, det vill säga att det allmänna stödet är en behovsprövad förmån, såsom det nuvarande arbetsmarknadsstödet. Om personen med de inkomster som beaktas i behovsprövningen kan trygga sin grundläggande försörjning, minskar detta hans eller hennes behov av att få grundskydd som finansieras med statens medel.

I behovsprövningen i fråga om allmänt stöd beaktas i princip samtliga egna inkomster för mottagaren av allmänt stöd, dock jämkas förvärvsinkomst utifrån arbete. Som inkomster i behovsprövningen av allmänt stöd beaktas inte heller vissa sociala trygghetsförmåner, såsom allmänt bostadsbidrag och utkomststöd. Av dem som erhöll vårdarvode för närståendevård under 2024 fick enligt Folkpensionsanstaltens uppgifter cirka 2 400 personer inkomstrelaterad dagpenning, cirka 610 personer grunddagpenning och cirka 2 700 personer arbetsmarknadsstöd. Inkomstgränsen för behovsprövningen för allmänt stöd föreslås vara 311 euro per månad, och inkomster som överskrider gränsen minskar det allmänna stödet med 50 procent. Före behovsprövningen avdras från den inkomst som påverkar det allmänna stödet utgifterna för att skaffa och bibehålla inkomsten. Det allmänna stödet betalas utan hinder av behovsprövningen för den tid då en person deltar i sysselsättningsfrämjande service.

Allmänt stöd betalas för att främja och förbättra förutsättningarna för en arbetslös arbetssökande att söka sig eller återvända till arbetsmarknaden. För att få allmänt stöd krävs på samma sätt som vid inkomstrelaterad dagpenning att man söker heltidsarbete. Att söka heltidsarbete hör till de centrala principerna i systemet med utkomstskydd för arbetslösa. Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa anses en arbetssökande söka heltidsarbete, om syftet med jobbsökningen och en eventuell sysselsättningsplan är sysselsättning i heltidsarbete. I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering främjar regeringen möjligheterna för närståendevårdare i arbetsför ålder att kombinera närståendevård och förvärvsarbete. Inom kommunernas offentliga arbetskraftsservice främjas sysselsättningen av arbetslösa närståendevårdare genom att hänvisa dem till att söka lämpliga arbetsmöjligheter, genom att stödja jobbsökningen och genom att hänvisa dem till nödvändiga tjänster.

Vid halvtidsöversynen beslöt regeringen att höja den lägsta nivån för arvoden för närståendevård och stödja familjevårdare i uppdragsförhållande i oförutsedda uppsägningssituationer. Målet är att minimibeloppet för vårdarvudet inom stödet för närståendevård bättre ska motsvara bindande och krävande uppgifter inom närståendevården. Regeringens proposition (110/2025 rd) behandlas i riksdagen.

Närståendevården utvecklas också genom den nationella styrningen, där målet är att stärka närståendevårdarnas jämlikhet och ork. Dessutom styrs anslaget för hälsofrämjande till projekt som stöder närståendevårdarens hälsa och välbefinnande. Fokus i vissa projekt är att utveckla stödet till närståendevårdare i arbetsför ålder. År 2025 inleddes sex projekt inom närståendevård (finansiering sammanlagt 2 250 000 euro) och för 2026 föreslår Institutet för hälsa och välfärd också sex sådana projekt. Institutet för hälsa och välfärd undersöker effektiviteten hos utvecklingsåtgärderna och sammanställer ett evidensbaserat kunskapsunderlag.

Regeringen betonar att närståendevården är en central och kostnadseffektiv del av social- och hälsovårdssystemet. Närståendevårdarnas arbete är en betydande resurs och det är nödvändigt att stödja arbetet både med tanke på vårdtagarnas välbefinnande och hela samhället. Regeringen fortsätter åtgärderna för att stärka närståendevårdarnas ork, utkomst och jämlikhet.

Helsingfors 28.11.2025

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen